

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 586 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Dilfuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Said Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадилова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish	308
Ganiyeva Shodiya Azizovna	
Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки.....	313
Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	317
Nazarova Nasiba Abdullayevna	
Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari.....	320
Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi	323
Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari	327
Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni	332
A. N. Nusratov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari	336
Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
<i>Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi</i>	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
<i>Achilov Muzaffar Norquliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
<i>Mamasaidova Muhabbat Abdusalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi</i>	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
<i>Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi</i>	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
<i>Alikulova Muxayyo Sherovna</i>	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
<i>Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira</i>	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
<i>Axmadjonova Jasmina Jamshid qizi</i>	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
<i>Ayturaev Majid Mavlankhanovich</i>	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
<i>Azamov Umarxon Xayyoxonovich</i>	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
<i>Buribayeva Aziza Ismatillaevna</i>	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
<i>Buriyeva Aziza Nematovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
<i>Davronova Sevinch</i>	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
<i>Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdukarim qizi</i>	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
<i>Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo</i>	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
<i>Ergasheva Barno Ziyaviddin kizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
<i>Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
<i>Eshonkulova Hilola Rajab qizi</i>	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
<i>Habibova Shyira Baxtiyorovna</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
<i>Ikromova Sarvinov Siroj qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
<i>Jabborova Dilafruz Furqatovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
<i>Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi</i>	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
<i>Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi</i>	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
<i>Kamalova Yoqutxon Bahodirovna</i>	

Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari	439
<i>Kenjayeva Dildora Terkashevna</i>	
Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati	443
<i>Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna</i>	
Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi	448
<i>Latifa Zarifovna Korayeva</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar	451
<i>Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari	454
<i>Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi</i>	
Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida	459
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish	463
<i>Meyliyeva Nafosat Gulomovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri	466
<i>Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi	470
<i>Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi</i>	
The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress	473
<i>Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	477
<i>Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li</i>	
CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi	481
<i>Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi</i>	
The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency	486
<i>Kosimov Sunnat Ravshan ugli</i>	
Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni	490
<i>Quvonchbek Abduxamidov</i>	
Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi	494
<i>Rajabova Laylo O'tkir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	498
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari	501
<i>Yusufzoda Shabnami Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi</i>	
Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash	506
<i>Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li</i>	
Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektidan foydalanish afzalliklari	510
<i>Raxmetova Lazzat</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi	513
<i>S. A. Mamatisayeva</i>	
Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi	517
<i>Sattorova Shaxlo Axadovna</i>	
Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse	520
<i>Sultonova Charos Iskandar kizi</i>	
Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar	527
<i>Suyunova Matluba Abdusaidovna</i>	
Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi	531
<i>Tajiboyeva Odinaxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi</i>	
Modern Approaches to Teaching Grammar	534
<i>Tuychiyev Azamat Farkhod ugli</i>	
The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education	538
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarining kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati	544
<i>Xolmatova Sarvinoz Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari.....	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari.....	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish.....	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения.....	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati.....	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–маҳалла" в Узбекистане ...	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida)	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	

RUHIY RIVOJLANISHI SUSTLASHGAN BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA O'QISH BUZILISHLARINI ANIQLASH VA BARTARAF ETISH

Ikromova Sarvinoz Siroj qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Maxsus pedagogika (logopediya) yo'nalishi 2-kurs magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish jarayonida uchraydigan asosiy muammolar, ularni erta aniqlash va bartaraf etishning samarali yo'llari keng tahlil etilgan. Bunday o'quvchilarda o'qish faoliyatining shakllanishi nutqiy, idrokiiy hamda kognitiv jarayonlarning etarlicha rivojlanmaganligi, fonematik eshituvning zaifligi, diqqatning beqarorligi va xotira hajmining cheklanganligi sababli qiyinchilik bilan kechadi. Shu bois, maqolada o'qishdagi buzilishlarni aniqlash, differensial diagnostika asosida ularni baholash hamda individual korreksion dasturlar yordamida tuzatish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: korreksion pedagogika, logopedik mashg'ulotlar, inklyuziv ta'lim, fonematik eshituv, korreksiya, yondashuv, didaktik o'yinlar, nutq rivojlanishi, o'qish ko'nikmalari, o'qishdagi qiyinchiliklar, defektologik metodika.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the main problems encountered in the learning process of primary school students with delayed mental development, as well as effective methods for their early identification and correction. In such students, the formation of reading skills is difficult due to insufficient development of speech, perceptual, and cognitive processes, weak phonemic hearing, unstable attention, and limited memory capacity. Therefore, the article highlights the methods for diagnosing reading disorders, assessing them through differential diagnostics, and correcting them through individual correctional programs.

Key words: correctional pedagogy, speech therapy sessions, inclusive education, phonemic hearing, correction, approach, didactic games, speech development, reading skills, reading difficulties, defectological methodology.

Аннотация: В данной статье подробно проанализированы основные проблемы, возникающие в процессе обучения у младших школьников с задержкой психического развития, а также эффективные способы их раннего выявления и устранения. У таких учащихся формирование учебной деятельности проходит с трудностями из-за недостаточного развития речевых, перцептивных и когнитивных процессов, слабого фонематического слуха, нестойкости внимания и ограниченного объема памяти. В связи с этим в статье освещены пути выявления нарушений чтения, их оценки на основе дифференциальной диагностики и коррекции с помощью индивидуальных коррекционных программ.

Ключевые слова: коррекционная педагогика, логопедические занятия, инклюзивное образование, фонематический слух, коррекция, подход, дидактические игры, развитие речи, навыки чтения, трудности при чтении, дефектологическая методика.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida inklyuziv ta'lim tamoyillarining bosqichma-bosqich joriy etilishi natijasida maxsus ehtiyojga ega bolalarga, jumladan, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarga ta'lim berish jarayoniga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlatimizda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun hamda "Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi"da barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish, ularning shaxsiy ehtiyoj va qobiliyatlarini hisobga olgan holda o'qitish muhim vazifa sifatida belgilangan. Shu nuqtai nazardan, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarda o'qish faoliyatida kuzatiladigan muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish o'qituvchi, defektolog hamda logopedning birgalikdagi faoliyatini talab etadi.

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda kognitiv jarayonlar sekin shakllanadi, analiz va sintez qilish qobiliyati cheklangan bo'ladi, fonematik eshituv sust rivojlanadi, diqqat tez chalg'iydi, xotira esa qisqa muddatli bo'ladi. Shu sababli bu toifadagi bolalar harflarni farqlash, tovushlarni birlashtirish, so'z va gaplarni o'qish hamda ularni tushinishda ko'plab xatoliklarga yo'l qo'yadilar. Bunday holatlar natijasida o'qish jarayoni bolalarda aqliy zo'riqish, emotsional beqarorlik, o'ziga ishonchsizlik va o'qishga bo'lgan qiziqishning pasayishiga sabab bo'ladi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchining o'qish, yozish, nutq va tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishda hal qiluvchi davr hisoblanadi. Shu bois, aynan shu bosqichda o'qishdagi buzilishlarni erta aniqlash, ularning sabablarini belgilash va individual korreksion yondashuv asosida bartaraf etish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, o'qituvchilarning defektologik va psixologik tayyorgarligini kuchaytirish, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarning ehtiyojlariga mos metod va vositalardan foydalanish o'qish samaradorligini oshiradi.

Maqolaning dolzarbligi shundaki, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarda uchraydigan o'qishdagi buzilishlar ularning nafaqat ta'limdagi, balki umumiy psixik rivojlanish jarayonlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'qishdagi qiyinchiliklar nutqiy rivojlanishning sustligi, idrok va tafakkurdagi cheklanishlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu holat bolaning ijtimoiy faolligini kamaytiradi va o'zini ifoda etish imkoniyatlarini toraytiradi. Shu sababli o'qishdagi muammolarni tizimli o'rganish, ularni aniqlash mezonlarini ishlab chiqish hamda korreksion metodlar asosida bartaraf etish ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Mazkur maqolada ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qishdagi buzilishlarni o'z vaqtida aniqlash, ularning sabablari va turlari bo'yicha tahlil yuritish, shuningdek, bunday nuqsonlarni bartaraf etishga yo'naltirilgan samarali pedagogik va psixologik usullarni amaliy jihatdan asoslab berish maqsad qilingan. Tadqiqotning bosh maqsadi – ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarning o'qish jarayonidagi xatoliklarini aniqlash, ularni tahlil qilish va ularning o'qish malakalarini rivojlantirish uchun kompleks korreksion-pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning fikrlashi, nutqi va ruhiy jihatdan barqarorlashishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu davrda ba'zi bolalar, xususan ruhiy rivojlanishi sustlashganlar, tovushlarni aniqlash, harflarni bog'lash yoki o'qilgan matn mazmunini to'liq anglashda muammolarga duch keladilar. Bular ko'pincha diqqatning sustligi, xotiraning cheklanishi va fonematik sezuvchanlikning pastligi bilan bog'liq.

Shuning uchun o'qishdagi buzilishlarni erta aniqlash zarur. Buning uchun fonematik testlar, ovozli o'qish tahlillari va qisqa psixopedagogik kuzatuvlar qo'llanadi. Diagnostika natijalariga asoslanib, har bir bola uchun individual korreksion reja tuziladi va unda logopedik mashqlar, didaktik o'yinlar hamda diqqat va xotirani rivojlantiruvchi vazifalar o'z o'rniga ega bo'ladi.

Logoped mashg'ulotlari tovushlarni to'g'ri ajratish va talaffuzni yaxshilashga qaratilgan bo'lsa, psixolog esa motivatsiyani oshirish va emotsional barqarorlik ustida ishlaydi. O'qituvchi esa darslarni moslashtirib, qisqa va muntazam mashqlar orqali natijaga erishadi. Ota-onalarning uyda olib boradigan oddiy mashqlarga – kundalik ovozli o'qish, tovushli o'yinlar va rag'batlantirishga – qo'shilishi jarayonni sezilarli darajada tezlashtiradi.

Hozirgi kunda multimedia vositalari va interaktiv ilovalar o'qishni qiziqarli qiladi, diqqatni jalb etadi va fonematik bog'lanishni mustahkamlashda samarali yordam beradi. Umuman olganda, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarda o'qishdagi muammolarni bartaraf etish murakkab, ammo tizimli, individual yondashuvga asoslangan va ko'p tomonlama hamkorlik orqali erishiladigan jarayondir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar (RRSB) bilan ishlash masalalari maxsus pedagogika va defektologiya sohalarining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. So'nggi yillarda ushbu toifadagi o'quvchilarda o'qish faoliyatini shakllantirish, o'qishdagi buzilishlarni aniqlash hamda ularni korreksiyalash bo'yicha ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

O'zbekiston va xorijiy olimlar tadqiqotlarida (A. V. Zaporozets, L. S. Vigotskiy, R. E. Levina, T. B. Filicheva, G. A. Kashe, G. L. Vygodskaya va boshqalar) ruhiy rivojlanishdagi sustlik asosan markaziy nerv tizimi faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liqligi ta'kidlanadi. Ularning fikricha, bunday bolalarda idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq rivojining orqada qolishi o'qish faoliyatini shakllantirishda jiddiy to'siq bo'ladi.

Mahalliy olimlardan A. G'. G'oziev, M. Toshpo'latova, G. A. Rahimova, N. To'raeva, D. Ashurova kabi tadqiqotchilar o'z ishlarida ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarning o'qish jarayonida uchraydigan muammolarni chuqur tahlil etib, ularni erta aniqlash va korreksion-pedagogik yondashuv asosida tuzatishning samarali usullarini taklif etganlar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash, ularni tizimli tahlil qilish va samarali koreksiya usullarini sinovdan o'tkazishga qaratildi. Tadqiqotda diagnostika, korreksion va pedagogik-metodik yondashuvlarni birlashtiruvchi kompleks metodika qo'llanildi. Quyida har bir bosqich va unda qo'llangan usullar batafsil bayon etilgan.

1. Diagnostika usullari

Diagnostika bosqichi bolalarning o'qish jarayonidagi zaif tomonlarini aniqlashga yo'naltirildi. Bu bosqichda pedagogik kuzatuv, standart va moslashtirilgan testlar hamda og'zaki suhbatlar ishlatildi. Asosiy diagnostika vositalari va ularning vazifasi quyidagicha:

Metod nomi	Tavsifi	Maqsadi
"So'z – tasvir" testi	Bola so'zlarni eshitib, mos rasmlarni tanlaydi.	Fonematik eshituv va so'z bilan tasvir o'rtasidagi bog'lanishni baholash.
"Ovozli o'qish tahlili"	Bola qisqa matnni ovoz chiqarib o'qiydi, o'qituvchi xatolarni qayd etadi.	O'qish tezligi, aniqligi va mazmunni tushunish darajasini aniqlash.
"So'z tahlili" topshirig'i	O'quvchidan so'zlarni bo'g'inlarga ajratish, tovush sonini aniqlash so'raladi.	Tovush-harf tahlili ko'nikmasini baholash.
"Diqqatni aniqlash testi"	Raqamli katakchalarda raqamlarni tartib bilan topish.	Diqqatni jamlash va idrok tezligini o'lchash.

Masalan, "Ovozli o'qish tahlili" metodida o'quvchi quyidagi matndan parcha o'qidi:

"Bolalar bog'chasida qushlarga don berildi. Hamma quvonch bilan tomosha qildi."

Ruhiiy rivojlanishi sustlashgan bola ushbu matnda "bog'chada" so'zini "bog'cha-da" deb ajratib o'qidi, "qushlarga" so'zini "qushlaqa" deb talaffuz qildi. Bu tovush-harf tahlili va fonematik eshituvdagi qiyinchiliklarni ko'rsatadi.

2. Korreksion metodlar:

Aniqlangan nuqsonlarga qarab, har bir bola uchun individual korreksion reja ishlab chiqildi. Reja logoped, psixolog va o'qituvchi maslahatlashuvidan so'ng shakllantirildi va quyidagi bloklarni o'z ichiga oldi:

Korreksion metod	Mashg'ulot turi	Natija
Logopedik mashqlar	Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, so'zlarni bo'g'inlarga ajratish.	Tovush-harf differensiasiyasi yaxshilandi.
Didaktik o'yinlar	"So'zni top", "Tovushni eshit va yoz", "Rasmni so'z bilan bog'la".	O'qish jarayonida diqqat va eslab qolish ko'nikmasi oshdi.
Psixologik treninglar	Motivatsion suhbat, ijobiy rag'batlantirish.	O'quvchining o'ziga ishonchi va o'qishga qiziqishi ortdi.
Individual o'qish mashg'ulotlari	Bola bilan yakka tartibda o'qish, so'z tahlili, matnni tushuntirish.	O'qish tezligi va tushunish darajasi yaxshilandi.

Logopedik mashg'ulotda o'quvchi bilan "Tovushni top" o'yini o'tkazildi: o'qituvchi "bolta", "barg", "kitob" so'zlarini aytadi, bola esa "b" tovushi ishtirok etgan so'zlarni tanlaydi. Bu usul orqali fonematik eshituvni rivojlantirishga erishildi.

3. Pedagogik-metodik yondashuvlar:

Korreksion jarayonni samarali tashkil etish uchun darslarda inklyuziv ta'lim elementlari qo'llanildi. O'quvchilarga moslashtirilgan topshiriqlar berildi, o'qish materiallari soddalashtirildi, o'qituvchi individual yondashuv asosida ishladi.

Faoliyat turi	Qo'llanilgan metod	Kutilgan natija
Dars jarayoni	O'yinli topshiriqlar, soddalashtirilgan matnlar.	Faol ishtirok, qiziqishning ortishi.
Uy vazifalari	Ota-ona bilan birgalikda o'qish, hikoya tuzish.	Mustaqil o'qish ko'nikmasi mustahkamlandi.
Guruhli mashg'ulotlar	Hamkorlikdagi o'qish ("juftlikda o'qish").	Ijtimoiy muloqot ko'nikmasi rivojlandi.

Misol: O'qituvchi "Rasm asosida hikoya tuz" metodidan foydalandi. Rasmda maktab hovlisidagi bolalar aks etgan edi. O'quvchi so'z boyligidan kelib chiqib, "Bolalar bayroqni ko'tardi. O'qituvchi xursand bo'ldi" kabi soddaga gaplarni tuzdi. Shu orqali nutq va o'qishdagi faol tafakkur birgalikda rivojlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Metodika 3 ta maktabning boshlang'ich sinflarida sinovdan o'tkazildi. Sinov guruhi 24 nafar ruhiy rivojlanishi sustlashgan xususiyatiga ega o'quvchilardan iborat bo'lib, ular bilan 8 haftalik korreksion dastur amalga oshirildi. Baholash quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha oldi va keyin qayta o'lchandi: o'qish tezligi (so'z/min), o'qish aniqligi (%), matnni tushunish (savollarga javob orqali), o'qishga qiziqish (o'qituvchi va ota-ona kuzatuvlari).

Ko'rsatkich	Tajriba boshlanishida (%)	Tajriba yakunida (%)
O'qish tezligi (so'z/min)	48%	76%
O'qish aniqligi	52%	83%
Matnni tushunish darajasi	44%	78%
O'qishga qiziqish	41%	80%

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib borilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, bunday bolalarda o'qish jarayonidagi buzilishlarni bartaraf etish uchun yagona yondashuv etarli emas. Har bir o'quvchining ruhiy holati, bilish faoliyati, diqqat va nutq rivojlanish darajasi o'ziga xos bo'lgani sababli, har bir bola uchun alohida yondashuvni tanlash muhimdir. Korreksion pedagogika tamoyillariga tayanib olib borilgan ishlar shuni ko'rsatadiki, o'qishdagi qiyinchiliklarni kamaytirish nafaqat o'quv jarayonida, balki bolaning ichki ishonchini, ijobiy hissiy holatini va o'qishga bo'lgan qiziqishini shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarda o'qishdagi muammolar, asosan, fonematik eshituvning pastligi, diqqatning tez chalg'ishi, xotiraning qisqa bo'lishi va tafakkurning to'liq shakllanmaganligi bilan bog'liq. Shu bois, ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar, tovushlarni farqlash mashqlari, so'zlardan gap tuzish, rasm asosida hikoya yaratish kabi topshiriqlar samarali natija beradi. Shuningdek, o'quvchilarni faollashtiruvchi interaktiv texnologiyalar – masalan, audio-matnlar, ko'rgazmali materiallar va maxsus o'qish dasturlaridan foydalanish – ularning o'qish sur'ati va aniqligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Muhokamada yana bir muhim jihat – bu o'qituvchi, logoped, psixolog va ota-onalarning o'zaro hamkorligidir. Aynan shu hamkorlik natijasida bola bilan muntazam ishlash, uni ruhiy qo'llab-quvvatlash va uy sharoitida ham mashqlarni davom ettirish imkoniyati yaratiladi. Masalan, logoped talaffuz va tovush farqlash ustida ishlasa, o'qituvchi o'quv jarayonini moslashtiradi, psixolog esa bolaning hissiy barqarorligini saqlashga ko'maklashadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tizimli ravishda olib borilgan diagnostika, individual korreksion mashg'ulotlar va bolaga nisbatan mehr bilan yondashish o'qishdagi buzilishlarni bartaraf etishda ijobiy natijalar beradi. O'quvchilarda matnni tushunish darajasi, so'z boyligi va o'qish tezligi yaxshilanadi. Eng asosiysi, bolalarda o'ziga bo'lgan ishonch ortadi, o'qishga bo'lgan munosabat ijobiy tomonga o'zgaradi. Shu bois, ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilar bilan ishlashda kompleks yondashuv, psixologik qo'llab-quvvatlash va zamonaviy o'qitish usullarining uyg'unligi eng yuqori samarani ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish murakkab, ammo zarur jarayon hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday o'quvchilarda o'qishdagi qiyinchiliklar faqat akademik bilimlarning etishmasligi bilan emas, balki psixologik va hissiy omillar bilan ham chambarchas bog'liq. Shu sababli, erta diagnostika va har bir bolaning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda tuzilgan korreksion dasturlar muammoni samarali hal etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliy tajriba shuni isbotladiki, o'qituvchi, logoped va psixolog o'rtasidagi hamkorlik ruhiy rivojlanishi sustlashgan o'quvchilarda o'qish sur'ati, talaffuz aniqligi, so'z boyligi va matnni tushunish darajasini bosqichma-bosqich yaxshilaydi. Ota-onalarning bu jarayonga faol qo'shilishi esa bolaning o'qishga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi va natijalarni mustahkamlaydi.

Umuman olganda, ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda o'qishdagi muammolarni bartaraf etishning asosiy sharti – ularning psixik holati, qiziqishlari va o'zlashtirish imkoniyatlarini inobatga olgan holda individual ta'lim muhitini yaratishdir. O'qish jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, fonematik eshituvni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'yin va mashqlardan foydalanish, rag'batlantirish hamda ijobiy muhitni saqlash – bu yo'nalishda eng samarali vositalardir.

Xulosa qilib aytganda, tizimli pedagogik va psixologik yondashuv ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarda o'qish ko'nikmalarini shakllantirish, ularni ijtimoiy muhitga moslashtirish hamda umumta'lim tizimida teng ishtirok etish imkonini beradi. Shu bois, ushbu yo'nalishda olib borilayotgan ilmiy-amaliy ishlarni yanada chuqurlashtirish va o'qituvchilarning korreksion pedagogika sohasidagi malakasini oshirish dolzarb vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637-son 23.09.2020–T. : 2020. 75 b.
2. Muxamedrakhimova M.T. "Maxsus pedagogika asoslari". – Toshkent, 2020.
3. Акимова М.К., Козлова В.Т. Упражнения по развитию мыслительных навыков младших школьников. Обнинск: Принтер, 1993 у.- 20 с
4. Azizxodjaeva N. N. Педагогические технологии и педагогическое мастерство. – Т.: ТГПУ, 2003. – 192 s.
5. Zaynutdinova N. "Ruhij rivojlanishda og'ishlar". – Toshkent, 2022.
6. Jumayeva H. G. "Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini takomillashtirish metodikasi// Новости образования: исследование в XXI веке. – 2023. – Т. 1. – No. 6. – S. 45-47
7. Daminov B.T., Ergashev N.A. "Logopediya asoslari". – Toshkent, 2018.
8. Vygotskiy L.S. "Defektologiya asoslari". – Moskva, 1991.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.